

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

مجلة كلية الإلهيات في جامعة بينكول

BINGOL UNIVERSITY
JOURNAL OF THEOLOGY FACULTY

e-ISSN: 2687-5128

Sayı: 14 | Yıl: 2019/2

Bu dergi ulusal TR DİZİN, İSAM, İDEALONLINE ve ASOS veri indeksleri ile SOBİAD atıf dizin tarafından taranmaktadır.

Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (BÜİFD), yılda iki kez (25 Haziran/25 Aralık) e-dergi olarak yayımlanan ulusal hakemli bir dergidir.

BÜİFD dergisinde yayımlanan yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları yayıncı kuruluşa ait olup, izinsiz kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz.

BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

BİNGÖL UNIVERSITY
JOURNAL OF THEOLOGY FACULTY

Sayı: 14, yıl: 2019/2

Issue: 14, Year: 2019/2

e-ISSN: 2687-5128

Sahibi / Owner

(Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Adına)
(On Behalf of Bingol Universty Theology Faculty)

Prof. Dr. Mustafa AGÂH

Baş Editör/Editor In Chief

Dr. Öğr. Üyesi Nebi BUTASIM

Editörler / Editors

Dr. Öğr. Üyesi Bedrettin BASUĞUY

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman TAŞKIN

Dil Editörü/Language Editor

Öğr. Gör. Ahmet KESMEZ

Alan Editörleri/Field Editors

Arş. Gör. Mehmet ÖZTÜRK

Arş. Gör. Ömer TAY

Arş. Gör. Dr. Sahip AKTAŞ

Arş. Gör. Sadi YILMAZ

Arş. Gör. Fatımatüzzehra YAŞAR

Yazı İşleri Müdürü

Nurettin DANIŞ

Yeri ve Tarihi / Publication Place and Date

BİNGÖL-2019

Kapak ve Sayfa Tasarımı

R@NİN

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mustafa AGÂH

Prof. Dr. Orhan BAŞARAN

Doç. Dr. Abdulsır SÜT

Doç. Dr. İbrahim ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Nebi BUTASIM

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Şirin AYIŞ

Dr. Öğr. Üyesi Bedrettin BASUĞUY

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman TAŞKIN

Arş. Gör. Dr. Sahip AKTAŞ

Öğr. Gör. Ahmet KESMEZ

Arş. Gör. Mehmet ÖZTÜRK

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. İbrahim ÇAPAK (Bingöl Üniversitesi)

Prof. Dr. Abdulaziz BEKİ (Sebahattin Zaim Üniversitesi)

Prof. Dr. Abdurrahman ACAR (Dicle Üniversitesi)

Prof. Dr. Abdülaziz BAYINDIR (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali AKYÜZ (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Bilal AYBAKAN (İbn Haldun Üniversitesi)

Prof. Dr. Cafer Sadık YARAN (On Dokuz Mayıs Üniversitesi)

Prof. Dr. Cemalettin ERDEMCİ (Siirt Üniversitesi)

Prof. Dr. Erkan YAR (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Faruk BEŞER (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT (Muş Alparslan Üniversitesi)

Prof. Dr. Fuat AYDIN (Sakarya Üniversitesi)

Prof. Dr. Gıyasettin ARSLAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Halit ÇALIŞ (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Prof. Dr. Hayati AYDIN (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Hüseyin HANSU (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. İbrahim YILMAZ (Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. İlyas ÇELEBİ (İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)

Yazışma Adresi / Corresponding Adress

Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 12000
Merkez/BİNGÖL

Tel: +90 (426) 2160005 -Fax: +90 (426) 2160035

Elektronik posta / e-mail

bingolilahiyatdergisi@hotmail.com

Prof. Dr. Mehmet ERDEM (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Halil ÇİÇEK (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Sait ŞİMŞEK (Necmettin Erbakan
Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet KUBAT (İnönü Üniversitesi)

Prof. Dr. Muhammed ÇELİK (Dicle Üniversitesi)

Prof. Dr. Musa Kazım YILMAZ (Harran Üniversitesi)

Prof. Dr. Musa YILDIZ (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa AĞIRMAN (Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. Nurettin CEVİZ (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman GÜRBÜZ (Atatürk Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman TÜNER (Kilis 7 Aralık Üniversitesi)

Prof. Dr. Ousama EKHTİYAR (Bingöl Üniversitesi)

Prof. Dr. Ömer Mahir ALPER (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Ömer PAKIŞ (Hakkâri Üniversitesi)

Prof. Dr. Reşat ÖNGÖREN (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Sahip BEROJE (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet KATAR (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Şaban Ali DÜZGÜN (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Şamil DAĞCI (Ankara Üniversitesi)

Prof. Dr. Şehmus DEMİR (Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Şuayip ÖZDEMİR (Amasya Üniversitesi)

Prof. Dr. Vecdi AKYÜZ (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN (Harran Üniversitesi)

Prof. Dr. Eyyüp TANRIVERDİ (Dicle Üniversitesi)

Prof. Dr. Necmettin GÖKKİR (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Abdurrahman ATEŞ (İnönü Üniversitesi)

Doç. Dr. Metin YİĞİT (Dicle Üniversitesi)

Sayı Hakemleri/Referee Board of This Issue

Prof. Dr. Ahmet BOSTANCI (Sakarya Üniversitesi), Prof. Dr. Ali Ulvi MEHMEDOĞLU (Marmara Üniversitesi), Prof. Dr. Burcu Ceylan DUGGAN (Akdeniz Üniversitesi), Prof. Dr. Eyüp BEKİRYAZICI (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Hüseyin GÜNEŞ (Şırnak Üniversitesi), Prof. Dr. Hakan OLGUN (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. İlyas KARSLI (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Prof. Dr. Kenan HAS (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Metin BOZAN (Dicle Üniversitesi), Prof. Dr. Muharrem AKOĞLU (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Nilah KARAKAYA/ÇORAĞAN (Erciyes Üniversitesi), Prof. Dr. Ousama EIHTİYAR (Bingöl Üniversitesi), Prof. Dr. Sema Doğan (Hacettepe Üniversitesi), Doç. Dr. Aynur URALER (Marmara Üniversitesi) Doç. Dr. Cihat YAŞAROĞLU (Bingöl Üniversitesi), Doç. Dr. Hatice ARSLAN SÖZÜDOĞRU (İstanbul Üniversitesi), Doç. Dr. Menderes GÜRKAN (Erciyes Üniversitesi), Doç. Dr. Thamer HATEMLEH (Bingöl Üniversitesi), Doç. Dr. Rifat Resul SEVİNÇ (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi), Doç. Dr. Mehmet Zahir ERTEKİN (Bingöl Üniversitesi) Doç. Dr. Osman Taştekin (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Abdullah BEDEVA (Bingöl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ali ÇELİK (Bingöl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Bedri ASLAN (Harran Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Gül KARPUZ (Atatürk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Husain ESWED (Bingöl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi İsmail NARİN (Bingöl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Emin EREN (Ankara Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Nevzat KELEŞ (Bingöl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Recep ERTUGAY (Atatürk Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ramazan TURGUT (Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ramazan KORKUT (Bingöl Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Saadettin BUĞDA (Muş Alparslan Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Şule Yüksel UYSAL (Sakarya Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Ümit HOROZCU (İstanbul Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Zekai ERDAL (Artuklu Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Necmi SARI (Trabzon Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Nilüfer KALKAN YORULMAZ (İstanbul Üniversitesi) Dr. Öğr. Üyesi Fegani BEYLER (Bingöl Üniversitesi),

EDİTÖRDEN / EDITORIAL

Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin 2019 Aralık sayısında sizinle buluşmanın gururu ve mutluluğunu paylaşmaktayız.

Yeni bir sayı ile akademik çalışmalara katkı sunmanın heyecanı ve mutluluğu ile 14. sayıyı yayınladık.

Gelişen dünyada veri paylaşımının elektronik ortamlarda daha verimli ve hızlı olmasından dolayı, dergimiz elektronik ortama geçerek bu sayıdan itibaren e-dergi olarak yayınlanacaktır. Dergimizin niteliği her geçen gün daha da artmakta ve alan ile ilgili farklı çalışmalara ev sahipliği yapmaktadır.

Bu sayıda, din bilimlerinin saha araştırmaları çok disiplinli eğitim ölçek geliştirme ve sanat tarihi çalışmaları da yer almaktadır. Derginin daha nitelikli bir hüviyet kazanması için editör ve yayın kurulu olarak çalışmalarımız devam etmektedir.

Dergimize pozitif bir görünüm kazandıran editör ve alan editörü kurullarına, sayının yayımlanabilmesi için özveride bulunup hakemlik görevini icra eden tüm öğretim üyelerine ve çalışmanın son haline gelinceye kadar çaba sarfeden çalışma arkadaşlarımıza teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Nebi BUTASIM

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Yeẓîd'e Lânet Edilmesi Meselesi	7
Abbâsi Sarayında Bir Mizâh Şairi: Ebû Dulâme	22
Şüphe Edilmez Bir Hakikat Olarak Hz. Nuh Ve Tufan Olayı	39
Arap Gramerinde Şâz Olgusu	51
Öz Güven İle Dindarlık Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma	64
Fıkıh Düşüncesinde Münâzara Sistematiği (Hatip Bağdâdî'nin El-Fakîh Ve'l-Mütefakkîh Eserinin Bağlamında)	79
İslâm Aile Hukuku Açısından Çeyiz	98
Din Öğretiminde Kültürel Aidiyet Ve Sorumluluk Bilinci Kazanma Amacına Erişim Düzeyi Ölçeği: Geçerlik Güvenilirlik Çalışması	112
Şeddadilerden Bahseden Kitabeler	128
Sık Kullanılan Edatlar Bağlamında Mehmet Akif Ersoy'un Mealinin Kur'ân Tercüme Tekniklerine Katkıları	156
Ensar-Muhacir Kardeşliğinde Evlilik Meselesi: Sa'd b. Rebî' ve Abdurrahman b. Avf ile İlgili Rivayetin Tahlili	175
Had Ve Ta'Zîr Tartışmaları Bağlamında İslâm Ceza Hukukunda İçki İçme Cezası	194
Âlemin Ezelîliği Tartışmalarına Muhyiddîn El-Karabâğî'nin Katkıları	211
Muhtelit Bir Râvi: Ârim/Muhammed b. Fadl Es-Sedûsî	228
Hz. Muhammed'in (S.A.V.) Sahabe İle İstişaresi ve Sahabenin Bazı Konularda Hz. Muhammed'e Yaptığı İtirazlar	249

Öz Güven ile Dindarlık Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

The Relationship Between Self-Confidence and Religiosity: A Research on University Students

Muhammed Cevat ACAR

Dr. Öğretim Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Asst. Prof. Dr., Mardin Artuklu University, Faculty of Literature, Department of Psychology

Mardin, Turkey

mcacar47@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-4222-3101

DOI: 10.34085/buifd.611302

Öz

Bu araştırmanın amacı lisans düzeyinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin öz güven düzeyleri ile dindarlık düzeyleri arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmak ve öz güven ile dindarlığın cinsiyet, fakülte ve sınıf değişkenlerine göre farklılaşma durumlarının belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Mardin Artuklu Üniversitesinin farklı fakülte ve bölümlerinde lisans düzeyinde öğrenim gören 432 öğrenciye Öz Güven Ölçeği ve Dindarlık Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ve analizinde T testi, ANOVA ve basit korelasyon analizleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre dindarlık ile iç öz güven, dış öz güven ve toplam öz güven arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Dindarlık düzeyi açısından cinsiyet değişkeni istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmamakta; fakülte ve sınıf düzeyi ise anlamlı bir farklılığa yol açmaktadır. Öz güven düzeyi açısından ise cinsiyet ve fakülte değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluştururken sınıf düzeyi anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Dindarlık, Öz Güven, Dindarlığın Boyutları, Üniversite Öğrencileri

Abstract

The aim of this study is to determine whether there is a relationship between the levels of self-confidence and religiosity of undergraduate students and to determine the differentiation status of self-confidence and religiosity according to gender, faculty and class variables. For this purpose, 432 students at undergraduate level in different faculties and departments of Mardin Artuklu University were administered the Self-Confidence Scale and Religiosity Scale. In the analysis of data, t-test, ANOVA and correlation analysis were used. According to the findings obtained from the research, there is a significant positive correlation between religiosity internal self-confidence, external self-confidence and total self-confidence. In terms of religiousness, gender variable does not constitute a significant difference; faculty and class level lead to a significant difference. In terms of self-confidence level, gender and faculty variables make a significant difference, whereas class level does not make a significant difference.

Keywords: Psychology of Religion, Religiosity, Self-Confidence, Dimensions of Religiousness, University Students

Giriş

Bireyin sahip olduğu dinî inancın onun kişiliğini, davranış örüntülerini, yaşam biçimini, sosyal çevresini ve hayatıyla ilgili daha birçok alanı etkilediği tartışılmaz bir gerçektir. Dinlerin temel amacının bireylerin gelişimlerine katkı sağlamak olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu etkinin kaçınılmaz olduğu ortaya çıkmaktadır. Mehmedoğlu (2013,

14)'nun belirttiği gibi; belli bir dine mensup olmak ve bu dinin gerektirdiği inançlara sahip olmak; ulûhiyet, tabiat, insan, tarih ve gelecek hakkında belirli bir fikre ve anlayışa sahip olmak demektir. Bireye belirli bir bakış açısı kazandırmak ve bu anlayışa göre hayatını sürdürmesini sağlamak dinlerin temel fonksiyonlarından biridir.

Dinlerin bu fonksiyonu aracılığıyla dinî inanç ve öğretilerin çeşitli tutum ve davranışlarla belli zaman ve şartlarda birey tarafından hayata aktarılması ise dindarlık olarak kavramsallaştırılmaktadır (Kızılgöçer, 2017, 16). Dindarlık, bir dine inanmak, inanç ve pratik uygulamalara dönük bilgilere sahip olmak, bunları içselleştirerek kişiliğin bir parçası haline getirerek tecrübe etmek, yaşam felsefesinin oluşturulmasında dini merkeze oturtmak ve tercihleri bu doğrultuda şekillendirerek oluşan oryantasyon sürecidir (Apaydın, 2016, 68). Geleneksel olarak dindarlığı, bir kişinin belirli bir dinin yaygın öğretilerini ya da o din mensuplarının çoğunluğunun doğrudan ya da dolaylı olarak onayladığı davranışları gönülden özümsemesi ve yerine getirmesi olarak tanımlamak da mümkündür (Cirinlioğlu v.dğr., 2013, 8).

Din psikolojisi literatüründe sıkça kullanılan bir kavram olan dindarlık düzeyi ise bireyin günlük hayatında dinin önemini ifade eden, dine inanma ve bağlanma derecesini gösteren bir kavramdır (Kızılgöçer, 2017, 16). Bireyi ve onun dindarlık düzeyini belirlemeye çalışmak oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir. Dindarlık ölçeklerinin ilk hazırlanış amaçları da bireyin dindarlığını anlayabilmekten ibarettir. Dindarlığın farklı boyutlardan oluşmasına rağmen bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği fikri ilk dönemlerden itibaren kabul görmüştür. Dindarlığı beş boyutta inceleyen ve bu yaklaşımın tüm yaygın dinler için az veya çok geçerli olduğunu savunan Glock (1962, 2007) bu bakış açısının ilk temsilcilerindedir. Glock tarafından teklif edilen ve din psikologları tarafından da büyük oranda kabul gören bu yaklaşıma dayalı çok sayıda dindarlık ölçeği geliştirilmiştir. Bu modelde dindarlık; tecrübe, ibadet, inanç, bilgi ve etkileme boyutları şeklinde incelenmektedir. Bu boyutların hepsi veya bir kısmı tüm dünya dinlerinde bulunmaktadır. Nitekim Köroğlu (2012) 1960'lı yıllardan bu yana ülkemizde kullanılagelen dindarlık ölçeklerini bütüncül bir yaklaşımla incelemiştir. Bu ölçeklerin büyük bir kısmında dindarlığın çeşitli boyutlar halinde ölçüldüğünü vurgulayan araştırmacı, Glock'un 5 boyuttan oluşan ve tüm dünya dinleri için kullanılabilir olan boyutlandırmasının ülkemizde de en çok tercih edilen sınıflama olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dindarlığın farklı formlarının bulunabileceği ve bazı farklılıklara rağmen bu formların tüm büyük dinler için geçerli olduğu fikri (Glock, 2007, 251), dindarlık olgusunu daha iyi anlamaya çalışan araştırmacılar için oldukça işlevseldir. Bilim tarihi içerisinde bu fikirden hareket ederek farklı dindarlık boyutları önerilmiştir. Bu boyutları; iç güdümlü ve dış güdümlü şeklinde iki boyutta ele alan araştırmacılar (Allport ve Ross, 1967) olduğu gibi derinlemesine, gelişimsel ve enlemesine boyutlar şeklinde daha genel bir çerçevede tasnif eden akademisyenler (Karaca, 2011) de olmuştur.

Glock (2007) tarafından teklif edilen ve beş boyuttan oluşan sınıflandırma ise din psikolojisi başta olmak üzere birçok disiplin tarafından kabul edilmiş ve bu sınıflandırmaya dayanan çok sayıda dindarlık ölçeği geliştirilmiştir. Glock'un teklif ettiği boyutlar şu şekildedir: dinî tecrübe (experiential) boyutu, ibadet (ritualistic) boyutu, inanç (ideolojical) boyutu, bilgi (intellectual) boyutu ve etkileme (consequential) boyutu. Tecrübe boyutu, inanan insanın kutsal varlık ile doğrudan temasını ifade ederken inanç boyutu belli inanç ilkelerinin kabul edilmesini işaret etmektedir. İbadet boyutu ile bireyin uyguladığı spesifik dini pratikler kast edilmektedir. Dindarlığın bilgi boyutu ise o dinin kutsal metinlerinin ve temel öğretilerinin bilinmesini ifade etmektedir. Etkileme boyutu, bu dört boyuttan farklı olarak dinin hayata yansıyan yanını ifade eder ve diğer dört boyuttan da etkilenir.

Öz güven

Toplumsal olarak kişide bulunması beklenen ve kişinin bedeni ve davranışlarıyla kendi dünyası üzerinde denetim ve egemenlik kurduğunu bilmesi anlamına gelen öz güven (Göknar, 2018, 9), bireyin kendi yeteneklerine olan kesin inancını ifade eden bir kavramdır (Hambly, 1997, 9). Öz güven aynı zamanda, kişinin tek başına inisiyatif kullanarak, süreçlere tek başına dahil olma yeteneğidir. Öz güven bir boyutuyla birey için bir ihtiyaçtır (Koyuncu Şahin, 2015, 25). Bu durum, öz güvenin öğrenilebilen bir beceri olduğunu da göstermektedir (Wight, 2009, 15). Öz güven kavramı gündelik dilde farklı ve çelişkili anlamda kullanılmaktadır. Öz güven anlamsız ve temeli olmayan bir benlik algısı değildir. Kişinin kendi kişisel varlığının farkında olması ve kişinin kim ve ne olduğu düşüncesinde gerçekçi bir yaklaşım içinde olmasıdır. Öz güven, bireyi oluşturan bütün özelliklerin, bütünlüğünü gösteren ve kişinin kendine ilişkin kanaatidir (Karadoğan Doruk, 2012). Öz güven, bireyin kendisiyle ilgili olumlu düşüncelere sahip olması, yeterli ve değerli olduğunu düşünmesi, kendini tanınması ve olduğu gibi kabul etmesi anlamına gelmektedir (Altıntaş, 2015, 39).

Öz güven, kişinin amaçlarına ulaşabilmesi için olmazsa olmaz olan bir duygudur ve bu duygu anlamlı ve dolu bir hayat sürmek için vazgeçilmezdir (Murphy, 2015, xxxiii). Öz güven, kişinin kendine ait belli bir yorumda bulunabilmesi, bu düşüncelerinin sonucunda ortaya çıkan duyguları ve hepsinin sonunda oluşan davranışsal dışavurumu kapsar (Okuyay, 2012, 2). Öz güven, insanın kendiliğinden içinde hissettiği ve (daha sonra) etrafına yansıttığı (hayata, diğer insanlara, tanımadığı birine, geleceğe) güven duygusudur. Öz güven duygusu, daha kolay ve soğukkanlılıkla karar vermemizi (dolayısıyla risk almamızı), inisiyatif almamızı, harekete geçmemizi, değişmemizi veya iletişim kuramızı ve kendimizi göstermemizi sağlar (Ras, 2016, 12).

Bireye yapıcı, gerçekçi ve girişimci bir ruhsal durum kazandıran öz güven, kişiyi; hayalci, gerçek dışı ve bir bakıma savunmacı bir tutum ve davranışa itmemelidir. Bu bağlamda öz güvenin yüksekliği, hiçbir zaman başkalarını küçük görme, kendini olur olmaz durumlarda öne çıkarma, dozu kaçırılmış bir meydan okuma şeklinde olmamalıdır (Karadoğan Doruk, 2012).

Öz güven, iç öz güven ve dış öz güven olmak üzere iki boyutta incelenmektedir. İç öz güven, bireyin kendisinden memnun ve kendisiyle barışık olduğuna dair inancı ve duygularını ifade eder. İç öz güveni yüksek olan bireyler, kendilerini tanır ve kendilerine uygun yaşam amaçları belirler. İç öz güvene sahip bireylerin bir diğer özelliği ise olumlu düşünme eğiliminde olmaları ve hayattaki değişikliklere daha kolay bir şekilde uyum sağlayabilmeleridir. Dış öz güven ise kişinin diğer insanlara kendinden emin olduğu şeklinde verdiği izlenim ve davranışları ifade eder. Dış öz güveni yüksek bireyler, iletişim konusunda başarılıdırlar, duygularını kontrol edebilirler ve kendilerini uygun bir şekilde ifade etme konusunda başarılıdırlar (Altıntaş, 2015, 5).

Öz güven, geniş anlamda kişinin sadece kendine güvenmesi değil; aynı zamanda başkalarına güvenmesi, başkalarının gözündeki olumlu izlenimine de güvenmesidir (Altıntaş, 2015, iii). Öz güveni olan kişinin beklentileri daha gerçekçidir. Onların beklentileri gerçekleşme bile olumlu düşünmeye devam edip onları kabul edebilirler. Kendisine güveni olmayan insanlar diğer kişiler tarafından aşırı derecede onaylanmaya ihtiyaç duyarlar, bu şekilde kendilerini iyi hissederler. Risk almaktan kaçınırlar, çünkü başarısız olmaktan korkarlar (Karadoğan Doruk, 2012).

Dammani ve Indani (2014), geliştirdikleri öz güven ölçeği aracılığıyla meslek, cinsiyet ve sosyo-ekonomik durum açısından farklılaşan 138 kişi ile gerçekleştirdikleri çalışmada çok düşük ve çok yüksek öz güvene sahip kişileri incelemişlerdir. Araştırmacılar öz güveni bir

kişilik özelliği olarak kabul ettiklerini ve bu özelliğin daha çok sosyal yansımalarını araştırdıklarını da belirtmişlerdir. Çalışmanın sonunda düşük ve yüksek öz güvenin belirtilerini bu kişiler üzerinden belirlemişlerdir. Sonuç olarak öz güvenin, bireye kendisi ve bulunduğu şartlar hakkında hem olumlu hem de gerçekçi bir bakış açısı kazandıran bir tutum olduğu ve öz güvene sahip kişilerin, kendi yeteneklerine güvendikleri, hayatlarını kontrol edebildikleri duygusuna sahip oldukları ve istek, plan ve beklentilerinin bir şekilde gerçekleşeceğinden emin olduklarını belirlemişlerdir.

Dindarlık ile Öz Güven İlişkisi

Dindarlık ile olumlu ruh sağlığı arasında olumlu yönde güçlü bir ilişki olduğunu gösteren çok sayıda ampirik çalışma mevcuttur (Fatima v.dğr., 2018; Lee ve Zhang, 2018). Öz güven de olumlu ruh sağlığı göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir (Taylor v.dğr., 1985). Bu ilişki dolaylı olarak dindarlık ile öz güven arasında bir ilişkiyi gerektirmektedir. Burton ve Platts (2006, 12), öz güveni istenen düzeyde olan kişilerin sahip olmaları gereken bazı bileşenler belirlemişlerdir. Bu bileşenlerden bazıları şunlardır: Hayatta belirli amaç ve yönelimlerinin bulunması, dengeli bir duygusal hayat ve öz farkındalık. Öz güvenin diğer iki temel bileşeni ise kendini sevmeye ve kendini affetmedir (Mutluer, 2006). Bu bileşenler aynı zamanda büyük dünya dinlerinin, müntesiplerinde görmeyi istedikleri ve bazen emrettikleri özelliklerdir. Dinlerin öngördüğü kişilik özellikleri ile öz güven sahibi kişilerde olması beklenen özelliklerin büyük oranda uyuşması, dindarlık düzeyi ile öz güven düzeyi arasında bir bağlantı olabileceğine işaret etmektedir.

Öz güvenin oldukça fazla ve karmaşık tanımları vardır. Ancak tüm tanımların ortak noktasının, kişinin kendini takdir ederek kendisine değer vermesi olduğu söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle bu durum kişinin kendine karşı olumlu bir tutum içerisinde olmasını ve hayatının kontrolünün kendi ellerinde olduğunun bilincinde olması durumunu ifade eder (Radu, 2014). İslam dini de bireyin değerli olduğunu ve hatta yaratılmış varlıklar içerisinde en değerli olma potansiyeli taşıdığını (Tin, 95/4) belirtmektedir.

Kişinin öz güven düzeyini etkileyen faktörlerden biri de fiziksel ve ruhsal sağlık durumudur (Burton ve Platts, 2006, 143). Fiziksel ve ruhsal olarak sıkıntı yaşayan bireylerin, yaşam amaçlarını gerçekleştirmede dezavantajlı durumda olmaları bu durumun en belirgin göstergesidir. Dinlerin, beden ve ruh sağlığının korunması yönünde ortaya koydukları emir ve yasakları içeren dinî metinlerle birlikte dindar bireylerin beden ve ruh sağlığı açısından daha iyi durumda olduklarını gösteren çok sayıda ampirik araştırma bulgusu bulunmaktadır (Koenig ve Larson, 2001; Yapıcı, 2013). Dindar birey, mensubu olduğu dinin gerektirdiği şekilde sağlığını koruduğunda bu durumun onun öz güven düzeyine de yansması kaçınılmazdır.

Öz güvenin artırılması ile ilgili çalışmalar yapan Prestor (2005, 80), bu duygunun güçlendirilmesi için bireylerin bir dine mensup olmalarını tavsiye etmektedir. Özellikle de kişinin güçlü olmasını ve umutlu olmasını tavsiye eden dinî mensubiyetlerin bu konuda bireyin öz güven düzeyini olumlu yönde etkileyeceğini belirtmektedir. Araştırmacı, kişinin kendi farkındalığının yanında aşkın bir gücün de farkında olmasının öz güveni etkileyeceğini ifade etmektedir (s. 219). Nitekim her şeyi yaratan ve kontrol eden bir varlığa olan inancı, kişiyi her şart altında güvende hissettirir. Öz güveni oluşturmanın ilk adımı, kişinin kendinden daha güçlü ve aşkın bir varlığın var olduğuna inanmasıdır. Bu varlığın her an bizimle olduğu ve hayatlarımızı gözettiği gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır (Murphy, 2015, 10).

İman, deruni gerçekliği desteklemek suretiyle inananın dış gerçeklerle daha fazla ilişki kurabilmesini sağlayan benlik duygusunu güçlendirir. İman, endişeyi dindirerek, yalnız başına var olmaya katlanma yeteneğini geliştirip, daha büyük ve daha güçlü bir varlığa bağlanma

duygusu temin eder ve temel güveni destekler. Buna karşın inançsızlık endişeyi tahrik edip güvensizliği besleyebilir (Mehmedoğlu, 2013, 76).

Dindarlığın öz güven üzerindeki etkisi iki şekilde tezahür edebilmektedir. Öncelikle tüm dinlerde ortak olan ilahi bir varlık ile olan bağlantılılık hissi, kişinin zor durumlarda sığınabileceği bir varlık olduğu duygusunu uyandırarak bireyin kendisini güvende hissetmesini sağlar. Bu da kişinin öz güven düzeyini olumlu yönde etkiler. İkinci olarak, dinî mensubiyetin sağladığı büyük sosyal bir grubun üyesi olma hissi, kişinin aidiyet duymasına ve böylece öz güven düzeyinin yüksek olmasına katkıda bulunur.

Modern birey için oldukça önemli bir özellik olarak kabul edilen öz güvenin birçok psikolojik faktör ile ilişkisi araştırılmıştır. Ancak insan için olmazsa olmaz olan bir fenomen olan dindarlık ile öz güven arasındaki ilişkiyi inceleyen akademik yayın sayısı yok denecek kadar azdır. Öz güvenin karar verme (Radu, 2014), mantıksız inançlar (Al-Salameh, 2011), denetim odağı (Uçar ve Duy, 2013), problem çözme (Gürşen Otacıoğlu, 2008) ve mesleki tutum (Koyuncu Şahin, 2015) başta olmak üzere birçok değişken ile ilişkisi incelenmiş ancak dindarlık ile ilişkisi göz ardı edilmiştir. Bu durum göz önünde bulundurularak bu araştırma ile öz güven düzeyi ile dindarlık düzeyi arasında ilişki olup olmadığının ve öğrencilerin özgüven ve dindarlık düzeylerinin cinsiyet, fakülte ve sınıf değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin öz güven düzeyleri nasıldır ve öz güven düzeyleri cinsiyet, sınıf vb. değişkenlere göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeyleri inanç, ibadet ve ahlak boyutlarında nasıldır ve dindarlık düzeyleri cinsiyet, sınıf vb. değişkenlere göre istatistiksel olarak farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin dindarlık (İnanç, ibadet ve ahlak boyutlarında) düzeyleri ile öz güven düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Mardin Artuklu Üniversitesinde lisans düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise değişik fakülte ve bölümlerde öğrenim gören 432 lisans öğrencisidir.

Örneklem seçiminde en çok öğrenciye sahip olan dört fakültedeki her sınıf düzeyinden birer sınıf seçilmesi amaçlanmıştır. Bu şekilde fakülte seçimi tabaka örnekleme; fakültelerden sınıf düzeyi seçimi kotalı ve seçilen bölümlerin rastgele olması tesadüfi örnekleme ilkeleri dâhilinde yapılmıştır. Örneklem seçilirken tüm sınıf düzeylerinden öğrencilerin örnekleme dahil olması sağlanmıştır.

Öğrencilerin % 33,3'ü (144) İslami İlimler Fakültesinde, % 24,5'i (106) Edebiyat Fakültesinde, %23,1'i (100) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde ve % 19'u (82) Sağlık Yüksek Okulunda öğrenim görmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin % 64,4'ü (278) kız öğrencilerden ve %35,6'sı (154) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Sınıf düzeyine göre öğrencilerin dağılımına bakıldığında öğrencilerin % 39,1'inin (169) 2. Sınıta, % 27,3'ünün (118) 1. Sınıfta, %14,4'ünün (62) 3. Sınıfta, % 9,7'sinin (42) 4. Sınıfta ve % 9,5'inin (41) hazırlık sınıfında okuduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Öz Güven Ölçeği: Akın (2007) tarafından geliştirilen Öz Güven Ölçeği (ÖÖ), iki boyut ve 33 maddeden oluşmaktadır. İlk boyut olan iç öz güven bireyin kendini sevmesi, tanınması ve pozitif düşünme becerisine sahip olması gibi daha çok bireylerin kendilerine yönelik öz güvenleri ile ilişkilidir. Dış öz güven ise ölçeğin ikinci boyutudur ve kişinin iletişim kurma becerileri, duygularını kontrol ve ifade etmesi gibi daha çok kişilerin sosyal yaşamlarına yönelik öz güvenleri ile ilişkilidir. 5 dereceli likert tipinde hazırlanan ölçekte olumsuz madde bulunmamaktadır. 33 maddeden oluşan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33'tür. Alınan yüksek puanlar, yüksek öz güven düzeyine işaret etmektedir.

Öz Güven Ölçeğinin yapı geçerliliği çalışmalarında iç öz güven boyutu altında toplanan 17 maddenin faktör yüklerinin .31 ile .74 arasında olduğu ve toplam varyansın % 26.4'ünü açıkladığı; dış özgüven boyutunda toplanan 16 maddenin faktör yüklerinin ise .32 ile .75 arasında olduğu ve toplam varyansın % 17.2'sini açıkladığı görülmüştür. Bu iki boyutun arasında yüksek bir korelasyon bulunduğunu belirten araştırmacı, buna bağlı olarak ölçeğin tek boyutlu olarak da kullanılabilirliğini belirtmektedir.

Ölçeğin geçerliğini belirlemek amacıyla yapı ve uyum geçerliği çalışmaları; güvenilirliğini belirlemek amacıyla da iç tutarlılık ve test- tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .83; test-tekrar test katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde-toplam korelasyonlarının ise .30 ile .72 arasında değiştiği görülmüştür. Oluşturulan kuramsal altyapı ile uygulanan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda Öz Güven Ölçeğinin psikoloji ve eğitim alanlarında kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akın, 2007).

Öz güven ölçeği, ülkemizde yapılan birçok çalışmada kullanılmıştır yapılan çalışmalarda yüksek güvenilirlik katsayılarına ulaşılmıştır (Doğru, 2017; Esentaş v.dğr., 2017; Uçar ve Duy, 2013). Bu çalışmada Cronbach Alpha değeri iç öz güven için .892, dış öz güven için .886 ve ölçeğin toplamı için .94 olarak bulunmuştur.

Dinsel Yaşayış Ölçeği: Kayıklık ve Kalgı (2017) tarafından geliştirilen Dinsel Yaşayış Ölçeği (DYÖ), Kayıklık (2003) tarafından daha önce geliştirilen ve aynı ismi taşıyan ölçeğin revize edilmiş halidir. DYÖ, 36 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar: İnanç, ahlak ve ibadet şeklinde isimlendirilmiştir. İnanç boyutundaki maddeler, dindarlığın inanç esaslarının belirlenmeye çalışıldığı ifadelerden oluşmaktadır. Ahlak boyutundaki maddeler ise daha çok bireyin kendisi ve toplumsal hayatı ile ilgili olan ve temel ahlak ilkeleri ile ilişkili olan maddelerdir. Son boyut olan ibadet boyutu ise kişinin İslam dini çerçevesinde formel ve informal ibadetlerini ne derece yerine getirdiğini ölçmeyi amaçlayan ifadelerden oluşmaktadır. 7 dereceli Likert tipinde hazırlanan ölçekten alınabilecek en düşük puan 36, en yüksek puan ise 252'dir. Ters madde bulunmayan DYÖ'den alınan yüksek puanlar, yüksek dindarlık düzeyine işaret etmektedir.

Ölçek maddelerinin dönüştürülmüş faktör yük değerleri .39 ile .97 arasında değişmektedir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve ölçeğin bütünü için iç tutarlılık katsayısının .93 olduğu bulunmuştur. İnanç, ahlak ve ibadet boyutları için iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .98, .93, ve .87 olarak hesaplanmıştır. DYÖ için yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları, bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada da DYÖ için iç tutarlılık katsayısı .976 olarak hesaplanmıştır. Bu değer inanç boyutu için .986, ahlak boyutu için .965 ve ibadet boyutu için .918 şeklindedir.

İşlem Yolu

Mardin Artuklu Üniversite Etik Kurulu'ndan (2018/1-2 sayılı) gerekli onay ve izinler alındıktan sonra ölçek formları araştırmacı tarafından dağıtılarak uygulanmıştır. Elde edilen

verilerin değerlendirilmesinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır (anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır). Değişkenlerin analiz edilmesinde t testi, ANOVA ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizleri kullanılmıştır.

Bulgular

Cinsiyete Göre Öz Güven ve Dindarlık Düzeyleri

Çalışma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin öz güven, dindarlık ve bu değişkenlerin alt boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumlarını belirlemek için t testi uygulanmış ve bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

	Cinsiyet	N	X	ss	t	p
İç Öz Güven	Erkek	154	69,05	9,77	2,028	,043*
	Kız	278	66,96	10,55		
Dış Öz Güven	Erkek	154	64,05	9,23	1,637	,102
	Kız	278	62,41	10,43		
İnanç	Erkek	154	78,46	15,98	-1,884	,060
	Kız	278	80,88	10,62		
Ahlak	Erkek	154	73,61	17,19	-2,556	,011*
	Kız	278	77,41	13,26		
İbadet	Erkek	154	62,63	18,50	-2,338	,020*
	Kız	278	66,51	15,27		
Öz Güven (Toplam)	Erkek	154	133,11	18,21	1,909	,057
	Kız	278	129,37	20,20		
Dindarlık (Toplam)	Erkek	154	214,59	46,23	-2,639	,009**
	Kız	278	224,81	33,58		

*p<,05

**p<,01

Tablo 1: Cinsiyete göre öz güven ve dindarlık puanları t testi sonuçları

Öğrencilerin öz güvene ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, erkek öğrencilerin iç öz güven puanlarının (X=69,05) kız öğrencilerinkinden (X=66,96) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Erkek öğrencilerin dış öz güven (X=64,05) ve toplam öz güven puanları (X=133,11) da kız öğrencilerin puanlarından (X=62,41; X=129,37) daha yüksektir. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı düzeyde değildir.

Çalışma grubundaki öğrencilerin dindarlık düzeylerine ilişkin puanlarına bakıldığında kız öğrencilerin ahlak (X=77,41) ve ibadet boyutlarına (X=66,51) ilişkin puanları ile toplam dindarlık puanlarının (X=224,81), erkek öğrencilerinkine göre (X=73,61; X=62,63; X=214,59) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin inanç boyutunda

($X=80,88$) da erkek öğrencilerden (78,46) daha yüksek puanlara sahip oldukları görülmektedir. Ancak bu farklılık istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 1'deki veriler göz önünde bulundurulduğunda erkek öğrencilerin iç öz güven düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu; kız öğrencilerin ise ahlak, ibadet ve genel dindarlık düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Okudukları Fakülteleere Göre Öz Güven ve Dindarlık Düzeyleri

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin öz güven ve dindarlık seviyelerinin okudukları fakülteleere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmış ve bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	df	F	p
İç Öz Güven	Gruplar arası	2237,6	745,87	3	7,31 5	,000*
	Gruplar içi	43641,2	101,96	428		
	Toplam	45878,8		431		
Dış Öz Güven	Gruplar arası	1884,6	628,22	3	6,46 2	,000*
	Gruplar içi	41612,3	97,22	428		
	Toplam	43496,9		431		
İnanç	Gruplar arası	2854,6	951,54	3	5,98 1	,001*
	Gruplar içi	68088	159,08	428		
	Toplam	70942,7		431		
Ahlak	Gruplar arası	3821,8	1273,93	3	5,95 1	,001*
	Gruplar içi	91620,6	214,06	428		
	Toplam	95442,4		431		
İbadet	Gruplar arası	14217,2	4739,08	3	19,4 5	,000*
	Gruplar içi	104238	243,65	428		
	Toplam	118500		431		
Öz Güven (Toplam)	Gruplar arası	8222,5	2740,85	3	7,47	,000*
	Gruplar içi	157044	366,92	428		
	Toplam	165267		431		
Dindarlık (Toplam)	Gruplar arası	48586,8	16195,61	3	11,5 3	,000*
	Gruplar içi	601143	1404,54	428		
	Toplam	649730		431		

* $p < ,01$

Tablo 2: Fakülteye göre öz güven ve dindarlık puanları ANOVA testi sonuçları

Öğrencilerin okudukları fakültenin öz güven düzeyleri ile dindarlık düzeylerini etkileme durumlarını belirlemek amacıyla kullanılan ANOVA testi sonuçlarına göre öz güven ve dindarlık toplam puanları ile tüm alt boyutlarında fakülte değişkeni anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmıştır. LSD testi sonuçlarına göre Edebiyat Fakültesinde okuyan öğrencilerin iç öz güven ($X=70,61$), dış öz güven ($X=65,51$) ve toplam öz güven puanları ($X=136,13$), Sağlık Yüksek Okulu ($X=64,53$; $X=59,96$; $X=124,50$) ve İslami İlimler Fakültesinde ($X=66,31$; $X=61,78$; $X=128,09$) okuyan öğrencilerin puanlarından; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde (İİBF) okuyan öğrencilerin iç öz güven ($X=69,25$), dış öz güven ($X=64,56$) ve toplam öz güven puanları ($X=133,81$) puanları da Sağlık Yüksek Okulunda ve İslami İlimler Fakültesinde okuyan öğrencilerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir.

Öğrencilerin dindarlık ve dindarlığın alt boyutlarına ilişkin aldıkları puanları analiz sonuçlarına göre İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin inanç boyutundan aldıkları puanlar ($X=83,42$) İİBF ($X=78,88$), Sağlık Yüksek Okulu ($X=79,50$) ve Edebiyat Fakültesi ($X=76,89$) öğrencilerinin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir. Ahlak boyutunda ise İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin puanları ($X=79,22$) Edebiyat Fakültesi ($72,08$) ve İİBF ($X=74,10$) öğrencilerinden Sağlık Yüksek Okulu ($X=78,02$) öğrencilerinin puanları ise edebiyat fakültesi öğrencilerinin puanlarından ($X=72,08$) anlamlı derecede daha yüksektir. Dindarlığın ibadet boyutuna bakıldığında İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin puanları ($X=71,55$) İİBF ($X=56,69$) ve Edebiyat Fakültesi ($X=62,55$) öğrencilerinin puanlarından; Sağlık Yüksek Okulu ($X=67,46$) öğrencilerinin puanlarının ise Edebiyat Fakültesi ($X=62,55$) ile İİBF ($X=56,69$) öğrencilerinin puanlarından ve son olarak Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin puanları ($X=62,55$) İİBF öğrencilerinin puanlarından ($X=56,69$) istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha yüksektir. Dindarlık ölçeğinden alınan toplam puanların analizi incelendiğinde İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin puanlarının ($X=234,20$) Edebiyat Fakültesi ($X=211,53$) ve İİBF ($X=209,67$) öğrencilerinin puanlarından ve Sağlık Yüksek Okulu ($X=224,74$) öğrencilerinin puanları İİBF ($209,67$) ve Edebiyat Fakültesi ($211,53$) öğrencilerinin puanlarından anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur.

Sınıf Düzeyine Göre Dindarlık ve Öz Güven Düzeyleri

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin öz güven, dindarlık ve bu değişkenlerin alt boyutlarına ilişkin puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşma durumlarını belirlemek için ANOVA testi uygulanmış ve bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

		Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	df	F	p
İç Öz Güven	Gruplar arası	650	162,5	4		
	Gruplar içi	45228,8	105,92	427	1,534	,191
	Toplam	45878,8		431		
Dış Öz Güven	Gruplar arası	818,8	204,71	4		
	Gruplar içi	42678,1	99,94	427	2,048	,087
	Toplam	43496,9		431		

İnanç	Gruplar arası	1640,8	410,22	4	2,528	,040*
	Gruplar içi	69301,8	162,29	427		
	Toplam	70942,7		431		
Ahlak	Gruplar arası	3038,3	759,58	4	3,51	,008**
	Gruplar içi	92404	216,4	427		
	Toplam	95442		431		
İbadet	Gruplar arası	3471	867,76	4	3,221	,013*
	Gruplar içi	115029,6	269,39	427		
	Toplam	118500,7		431		
Öz Güven (Toplam)	Gruplar arası	2900,9	72523	4	1,907	,108
	Gruplar içi	162366,3	380,24	427		
	Toplam	165267,2		431		
Dindarlık (Toplam)	Gruplar arası	19404,5	4851,12	4	3,286	,011*
	Gruplar içi	630326,1	1476,17	427		
	Toplam	649730,6		431		

* $p < ,05$

** $p < ,01$

Tablo 3: Sınıf düzeyine göre öz güven ve dindarlık puanları ANOVA testi sonuçları

Öğrencilerin okudukları sınıf düzeyinin öz güven puanları ile dindarlık puanlarını etkileme durumlarını belirlemek amacıyla kullanılan ANOVA testi sonuçlarına göre sınıf düzeyi öz güven üzerinde belirleyici bir değişken değildir. Ancak dindarlık toplam puanı ve dindarlığın tüm alt boyutları için sınıf değişkeni anlamlı farklılık yaratmaktadır. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD testi uygulanmıştır.

LSD testi sonuçlarına göre hazırlık sınıfında okuyan öğrencilerin inanç boyutundan aldıkları puan ($X=82,75$), 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($X=77,56$); 1. Sınıfta okuyan öğrencilerin aldıkları puanlar ($X=82,11$) ise 2. sınıfta ($X=78,51$) ve 3. Sınıfta ($X=77,56$) okuyan öğrencilerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksektir. Ahlak boyutunda ise hazırlık sınıfı öğrencilerinin puanları ($78,85$) 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($X=70,80$); 1. sınıfta okuyan öğrencilerin puanları ($78,77$) 2. sınıfta ($X=75,23$) ve 3. Sınıfta ($X=70,80$) okuyan öğrencilerin puanlarından; 2. sınıfta ($X=75,23$) ve 4. Sınıfta ($X=76,80$) okuyan öğrencilerin puanları ise 3. sınıf öğrencilerinin puanlarından ($X=7080$) anlamlı derecede daha yüksektir. İbadet boyutunda ise hazırlık sınıfında ($X=70,56$) ve 1. Sınıfta ($X=67,11$) okuyan öğrencilerin puanlarının 2. Sınıfta ($X=61,94$) okuyan öğrencilerin puanlarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir. Genel dindarlık düzeylerine bakıldığında ise hazırlık sınıfında ($X=232,17$) ve 1. sınıfta ($X=228$) okuyan öğrencilerin dindarlık toplam puanlarının 2. sınıfta ($X=215,56$) ve 3. sınıfta ($X=213,98$) okuyan öğrencilerin dindarlık puanlarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmektedir.

Öz Güven ve Dindarlık İlişkisi

Araştırmanın temel amaçlarından biri olan, özgüven ile dindarlık arasındaki ilişkinin saptanması amacıyla basit korelasyon analizi yapılmıştır. Analize ilişkin sonuçlar Tablo-4'te verilmiştir.

Değişken	1	2	3	4	5	6	7
1.İç Öz Güven	1						
2.Dış Öz Güven	,000**	1					
3.İnanç	,178	,169	1				
4.Ahlak	,046*	,055	,000**	1			
5.İbadet	,003**	,017*	,000**	,000**	1		
6.Öz Güven	,000**	,000**	,157	,042*	,005**	1	
7.Dindarlık	,013*	,027*	,000**	,000**	,000**	,014*	1
Ortalama	67,71	62,99	80,02	76,06	65,12	130,7	221,16
Standart Sapma	10,31	10,04	12,82	14,88	16,58	19,58	38,82

*p<.05

**p<.01

Tablo 4: Öz güven ve dindarlık arasındaki ilişkiye ait Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonuçları

Öz güven ile dindarlık arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Buna göre dindarlık ile öz güven arasında .05 önem düzeyinde pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki iç öz güven ve dış öz güven boyutları için de aynı düzeydedir. Öz güven ile dindarlığın inanç boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken; ahlak boyutu ile .01 önem düzeyinde güçlü bir ilişki; ibadet boyutu ile .05 önem düzeyinde orta seviyede pozitif anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı öz güven ile dindarlık arasındaki ilişkinin incelenmesi ve öz güven ile dindarlık düzeylerinin öğrencilerin cinsiyetleri, okudukları fakülte ve sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapılan analizler sonucunda erkeklerin iç öz güven düzeylerinin kızlardan anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gürler (2015) de yaptığı çalışmada benzer bir sonuca ulaşmıştır. Manolova v.dğr. (2017) de yaptıkları çalışmada iç öz güven düzeyinin erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular bizim araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir. Ancak literatürde cinsiyetin öz güveni belirleyen anlamlı bir değişken olmadığına (Bilgin, 2011; Bulut, 2017; Çoknaz v.dğr., 2018; Doğru, 2017; Karademir, 2015) ve kız öğrencilerin daha yüksek öz güven düzeyine sahip olduğuna ilişkin bulgular (Al-Salameh, 2011; Esentaş v.dğr., 2017; Şar v.dğr., 2010) da mevcuttur. Bu durum, cinsiyet ile öz güven arasındaki ilişkinin farklı ölçme araçları ve araştırma yöntemleri kullanılarak araştırılmaya devam edilmesi gereken bir konu olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmanın bir diğer sonucu öğrencilerin okudukları fakültelerin öz güven düzeyleri üzerinde anlamlı bir değişikliğe yol açtığı yönündedir. Edebiyat Fakültesi ve Sağlık Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerin öz güven puanları bazı fakültelere göre anlamlı derecede daha yüksektir. Bu sonuç, Yalınzoğlu Çaka v.dğr. (2017)'nin 286 öğrenci ile yürüttükleri çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Araştırmacılar Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik bölümü öğrencilerinin öz güven düzeylerinin diğer bölümlerde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ancak okunan bölüm ve fakültenin öz güven düzeyi üzerinde belirleyici bir etkisinin bulunmadığına ilişkin çalışmalar (Uçar ve Duy, 2013) da bulunmaktadır. Araştırmanın bir diğer sonucu sınıf değişkeninin öz güven üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı yönündedir. Bu sonuç, Uçar ve Duy (2013), Yalınzoğlu Çaka vd. (2017) ve Doğru (2017) tarafında ulaşılan sonuçlar tarafından da desteklenmektedir. Ancak alan yazında son sınıf öğrencilerinin öz güven düzeylerinin daha yüksek olduğuna ilişkin bulgular (Al-Salameh, 2011; Manolova vd., 2017) da mevcuttur.

Araştırma sonuçlarına göre öz güven ile dindarlık arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim Bulut (2017) yaptığı çalışmada dinî dünya görüşü ile öz güven arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Esati (2017) de çalışmasında öz güven ile dindarlığın inanç ve ibadet boyutları arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir.

İmanın kelime anlamı güvendir ve bir şeye iman etmek o şeye güvenmek anlamına gelmektedir. Bu durum, inanan bireyin aşkın bir varlığa güven duyması şeklinde gerçekleşmektedir. Yüksek düzeyde yaşanan güven hissi aynı zamanda bireyin kendine güvenmesini de sağlamaktadır. İmandaki güven duygusu hem korkunun hem de hüznün karşısında yer alan bir duygudur. Aşkın bir varlığa iman eden mümin, derin bir iç huzur ve ruh sakineti duyar. Çünkü iman, insanın kendi başına cevap veremediği varoluşsal sorulara çözüm getirmektedir. İman sayesinde insan aldanma korkusundan ve tam hakikati alma endişesinden uzak kalır. Kendini bu kadar güvende hisseden insanın elbette ki öz güveni de yüksek olacaktır. Kendine güvendiği gibi diğer insanları da birer tehdit ögesi olarak algılamaktan vazgeçecek ve onlara da güvenebilecektir (Mutluer, 2006, 42).

Burton ve Platts (2006, 63) öz güvenin bileşenlerinden birinin, kişinin belirgin bazı ilkelere sahip olması olduğunu ifade etmektedir. Dinlerin ortak amaçlarından birinin müntesiplerine belirli bazı ilkeler ışığında yaşamayı tavsiye etmek olduğu bilinmektedir. Bu durum bir dine mensup olan ve o dinin ilkelerini benimseyen kişide öz güven duygusunun gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu ilkelerin somut biçimleri olarak kabul edilebilecek olan değerler (values) de dinlerin öz güven oluşumuna yaptıkları bir diğer katkı olarak değerlendirilebilir. Kişinin sahip olduğu değerlerin farkında olması ve bu değerleri gündelik hayatına taşıması, kendine güven duygusunu belirgin bir şekilde beslemektedir (s. 69).

Mutluer (2006) çalışmasında öz güven ile dindarlık ilişkisini farklı yönleri ile incelemiştir. İnanç değeri ile öz güven ilişkisi bağlamında inancın öz güven düzeyini anlamlı derecede yükselttiği ifade eden araştırmacı, namazlarını düzenli kılanların öz güven düzeylerinin diğerlerinden anlamlı derecede daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Benzer bir şekilde Ramazan ayında oruçlarını tutanların öz güven düzeyleri de anlamlı derecede olmasa da diğerlerinden daha yüksek bulunmuştur. Hatalı davranışlardan geri dönmek, tövbe etmek veya zarar verdiğimiz kişilerden af dilemek de öz güven düzeyini anlamlı derecede yükseltmektedir.

Sarıçam ve Güven (2012), 490 üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada dindarlığın davranış ve ilişki boyutları ile öz güven arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar, bu çalışmada ulaşılan sonuçlar ile paralellik

göstermektedir. Literatür incelendiğinde öz güven ile dindarlık arasında olumsuz ilişki bulunduğu az sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. Gürsu ve Apaydın (2016), öğretim üyeleri ile yürüttükleri bir araştırmada İslamî eğilim ile öz güven arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak, öz güven ile dindarlık düzeyi arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin hem öz güvenin alt boyutları hem de dindarlığın alt boyutlarını kapsadığı söylenebilir. Cinsiyet ve okunan fakültenin de öz güven düzeyini belirleyici bir etkisi olduğu söylenebilir. Dindarlık düzeyinin ise cinsiyet ve okunan fakültenin yanı sıra sınıf düzeyinden de etkilenen bir olgu olduğu görülmüştür. Öz güven ile dindarlık arasındaki ilişki, farklı yordayıcı değişkenler ile incelenebilir ve öz güven düzeyinin farklı dindarlık türleri/tipolojileri ile ilişkisi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Akın, Ahmet. "Öz-Güven Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri". *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 7/2 (2007): 165-175.

Allport, Gordon W. - Ross, J. Michael. "Personel Religious Orientation and Prejudice". *Journal of Personality and Social Psychology* 5/4 (1967): 432-443.

Altıntaş, Ersin. *Kuramdan Uygulamaya Özgüven*. 1. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2015.

Al-Salameh, Emad Muhammad. "Irrational Beliefs among Jordanian College Students and Relationship with Self-Confidence". *Asian Social Science*, 7/5 (2011): 137-144.

Apaydın, Halil. *Din Psikolojisi Terimleri Sözlüğü*. 1. Baskı. Samsun: Bilimkent Yayınları, 2016.

Bilgin, Okan. *Ergenlerde Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.

Burton, Kate - Platts, Binley. *Building Confidence for Dummies*. West Sussex: John Wiley & Sons, 2006.

Bulut, Meryem Beriin. "Examining The Influence Of Psychological Well-Being, Religious Worldviews and Self-Confidence on Family Leadership Orientation". *International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science* 20 (2017): 35-54.

Cirhinlioğlu, Zafer - Ok, Üzeyir - Cirhinlioğlu, Fatma Gül. *Dindarlık, Ruh Sağlığı ve Modernite*.1. Baskı. Ankara: Nobel Akademi Yayınları, 2013.

Çoknaz, Hakkı - Yıldız, Mükremin - Erbil, Engin - Altıntaş, Hamit. "Lise Öğrencilerinin Öz Güven Düzeylerinin Karşılaştırılması". *İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* 8/1 (2018): 37-48.

Dammani, Kiran - Indani, Manish. "Development of Self Confidence". *Prachi Journal of Psyche-Cultural Dimensions* 30/2 (2014): 150-154.

Doğru, Zafer. "Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi Öğrencilerinin Özgüven ve Özyeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi". *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi* 9/1 (2017): 13-23.

Esati, Anisa. *Ergenlerin Özgüven Oluşturmalarında Dindarlığın Rolü (Sancak Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.

Esentaş, Melike - Işıkgöz, Enes - Karacan Doğan, Pınar- Şahin, Murat H. "Gençlik Kampı Kadın Lider Adaylarının Özgüven Düzeyleri". *Kastamonu Eğitim Dergisi* 5/1 (2017): 315-328.

Fatima, Shameem - Sharif, Sumera - Khalid, Iffat. "How does Religiosity Enhance Psychological Well-being? Roles of Self-efficacy and Perceived Social Support". *Psychology of Religion and Spirituality* 10/2 (2018): 119-127.

Glock, Charles Y. "On the Study of Religious Commitment". *Religious Education* 57 (1962): 98-110.

Glock, Charles Y. "Dindarlığın Boyutları Üzerine". *Din Sosyolojisi*. Der. Yasin Aktay ve M. Emin Köktaş. 250-271. Ankara: Vadi Yayınları, 2007.

Gökner, Özcan. *Özgüven Kazanmak*. 6. Baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2018.

Gürler, İsmail. "Correlation between Selfconfidence and Speaking Skill of English Language Teaching and English Language and Literature Preparatory Students. *Current Research in Social Sciences* 1/2 (2015): 14-19.

Gürsu, Orhan - Apaydın, Çiğdem. "Narsizm ile Özgüven Arasındaki İlişkide İslamî Eğilimin Aracılık Rolü". *EKEV Akademi Dergisi* 20 /66 (2016): 551-562.

Gürşen Otacıoğlu, Sema. "Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerileri ile Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 8/3 (2008): 893-923.

Hambly, Kenneth. *Özgüven: Yaşamımızdaki Başarı için Kişisel Güveninizi Geliştirebilirsiniz*. İstanbul: Rota Yayınları, 1997.

Karaca, Faruk. *Din Psikolojisi*. Trabzon: Eser Ofset, 2011.

Karademir, Nadire. "Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Özgüven Algıları". *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 12/1 (2015): 53-77.

Karadoğan Doruk, S. Ece. "İlişkilerdeki Başarının Anahtarı: Özgüven". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 23 (2005). 259-267.

Kayıklık, Hasan. *Orta Yaş ve Yaşlılıkta Dinsel Eğilimler*. Adana: Baki Yayınları, 2003.

Kayıklık, Hasan - Kalgı, Mehmet Emin. "Dinsel Yaşayış Ölçeği: Geçerlik Güvenirlik Çalışması". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2017): 1-19.

Kızılgeçit, Muhammed. *Din Psikolojisinin 100'ü*. 1. Baskı. Ankara: Otto Yayınları, 2017.

Koenig, Harold G. – Larson, David B. "Religion and Mental Health: Evidence for an Association". *International Review of Psychology* 13/2 (2001): 67-78.

Koyuncu Şahin, Mine. *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Güvenleri ve Mesleki Tutumlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Koroğlu, Cemile Zehra. "Türkiye'de Dinî Hayatın İncelenmesi: Bütüncül Bir Yaklaşım". *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (2012): 82-100.

Lee, Elsa S. - Zhang, Yalu. "Religiosity as a Protective Factor of Psychological Well-being among Older Black, White and Asian Christians in the United States". *Ageing International* 43/3 (2018): 321-335.

Manolova Yalçın, Oxana - Özgen, Bahar. "Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumlarının ve Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi (KKTC)". *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi* 3/3 (2017): 63-80.

Mehmedoğlu, Ali Ulvi. *İnanç Psikolojisine Giriş*. 1. Baskı. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2013.

Murphy, Joseph. *Potansiyelinizi Geliştirin: Özgüven ve Özsaygı Kazanmak*. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2015.

Mutluer, Sema. *Özgüven Oluşmasında Manevi Değerlerin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Okyay, Büke. *Yönetici ve Çalışanların Özgüven Düzeyleri ve Kişisel Gelişim İnişiyatifi Alma Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.

Radu, Ababei. "Study of Differences Concerning Decision Making and Self-Confidence among the Students of Vasile Alecsandri University of Bacau". *Gymnasium Scientific Journal of Education, Sports, and Health* 1/15 (2014): 56-66.

Ras, Patrice. *Özgüven: Daha İyi Bir Hayat için Özdeğeri Geliştirmek*. 1. Baskı. Ankara: Akılçelen Kitaplar, 2016.

Sarıçam, Hakan - Güven, Metin. "Özgüven ve Dinî Tutum". *The Journal of Academic Social Science Studies* 5/7 (2012): 573-586.

Şar, Ali Haydar - Avcu, Ramazan - Işıklar, Abdullah. "Analyzing Undergraduate Students' Self Confidence Levels in Terms of some Variables". *Procedia Social and Behavioral Sciences* 5 (2010): 1205-1209.

Taylor, C. Barr - Sallis, James F. - Needle, Richard. "The Relation of Physical Activity and Exercise to Mental Health". *Public Health Reports* 100/2 (1985): 195-202.

Uçar, Tuba - Duy, Baki. "Ebelik ve Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Denetim Odağı ve Özgüvenlerinin Problem Çözme Becerileri ile İlişkisi". *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12/6 (2013): 689-698.

Wight, Judy H. *Building Self Confidence with Encouraging Words*. Texas: Artichoke Press, 2009.

Yalnızoğlu Çaka, Sinem - Topal, Sümevra- Karakaya Suzan, Özge - Çınar, Nursan - Altınkaynak, Sevin. "Hemşirelik Öğrencilerin Sağlık Algısı ile Özgüvenleri Arasındaki İlişki". *Journal of Human Rhythm*, 3/4 (2017): 198-203.

Yapıcı, Asım. *Ruh Sağlığı ve Din: Psiko-Sosyal Uyum ve Dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi, 2013.